

جگت گیری تے پنجابی قوم

مسعود خالد

(پاکپتن)

پنجابی قوم دے سوال نوں شکّ دی نظر نعل ویکھیا جاندا ہے۔ اوہ اس
لئی کے قومی ریاست دے یورپی تجربے توں ایہہ مٹھ لیا گیا ہے
کہ جدوں کسے قوم وچ قومی شعور پیدا ہو جاوے تاں اوہ اک
آزاد ریاست ول ٹر پیندی ہے۔ ایہہ شکّ اوہناں سوجھواناں دے ذہن
وچ اودوں تیکر گڈیا رہے گا جنہاں دی سوچ دی یورپی بُنتر وچ
قومی ریاست تے ریاستی قوم توں اڈ قوم دے کسے ہور تسور
دی تھان نہیں بندی۔ کیونجو اوہناں دی سوچ دے چوکھٹے وچ ریاست نوں
موہرے ذہن وچ رکھیاں بناں قوم دا نکسالی
تسور مہکن نہیں۔ اس لئی سانوں تھوڑا جیہا ریاست تے قوم دے
یورپی تسور دا نکھیٹرا کرنا پویگا۔ اٹھارویں صدی توں پہلاں شاید ہی
کدی مہکوماں نیں آپنی تے آپ اُتے حاکماں دی قوم بارے کوئی
چنتا کیتی ہووے۔

ایہہ تاں یورپ وچ سرمایاداری انقلاب دے ۱۷۸۰ توں ۱۷۸۱ اتکدے دؤر
وچ جاگیرداراں دے رجواڑے مکا کے پیداواری طاقتاں نوں قومی منڈی
دی نیہہ تے پروان چڑھاوون لئی مُکلاں دیاں ریکھاواں لیکیاں گئیاں
تے قومی ریاستاں وجود وچ آئیاں۔ سولھویں صدی وچ یورپ وچ
۵۰۰ ریاستاں سن۔ ۳۱۹۱ وچ دُنیاں دے تراسی فی صد علاقے تے سرمایاداری

دا قبضہ سی تے چیر ۱۹۲۳ تیکر نرا ۲۳ ریاستاں رہ گئیاں۔ ۱۹۴۰
وچ دُنیاں وچ ۴۰ مُلک سن تے اج ۲۱۰ مُلک نیں۔ پر انیس عالم
لکھدے نیں کہ بنگال وچ منڈی ملّ یُگ دے مُڈھ وچ جے فرانسیسی
انگریزاں کولوں جنگ جتّ جاندے تے اِنج سمجھو کے دکھنی ہندوستان

فرانسیسیاں دے قبضے وچ ہوندا تے اُتری ہندوستان انگریزاں دے
قبضے وچ ہندا تے ایہناں دوہاں دیشاں دیاں سرکاری بولیاں فرانسیسی
تے انگریزی ہندیاں۔ کالونی ڈھیکھ جاوَن مگروں دکھنی ہندوستان دراوڑستان
اکھواندا تے اِنج اوتھوں دے سوجھوان کتاباں لکھ لکھ ایہہ پکّ
کرواون تے جُٹے ہندے کہ دکھن تاں ازلوں ای وکھ بولی سھچپار
تے سیہان رکھدا سی اسے تراں جے نیپال نوں برتانوی ہندوستان
وچ شامل کر لیندے تاں وکھری نیپلی قوم دا وجود ناں ہندا۔ سٹہ
ایہہ نکلیا کے ریاست تے قوم کوئی پوتر اسمانی تسور نہیں نیں۔
ایہہ تاں ویلے دے نعل نعل جمہدیاں سماجی تے موآشی (آرتھک)
لوڑاں موجب اُسردے ڈھیکھندے ٹرے جاندے نیں۔ یورپ دیاں قومی تہریکاں
نیں دُنیا دیاں منڈیاں تے قبضے کروائے تے مقبوضہ مُلکاں وچ
آزادی لئی جھڑیاں تہریکاں چلیاں اوہ وی قومی تہریکانسن۔ پھیر جھڑیاں
ریاستاں آزاد ہونیاں اُونہاں آپنا سارا زور ریاستی قوم بناون تے
لا دتا۔ بجائے اس دے کہ اوہ آپنی قوم دی اُساری قوم نوں آپنے
پیراں تے کھڑے کرن والی مایشت نعل کردے اُلٹا اُونہاں قوم دی
وڈ گنتی جُکھ غریبی اُپڑھتا تے علاج توں وانجھیاں رکھ کے سارے

وسیلے ریکھاواں دی راکھی لئی اسلحہ خریدن تے فوجاں نوں تکڑیاں
 کرن تے لا دتے۔ ایہناں ریکھاواں دی راکھی لئی جان وارن نوں
 زندگی دا مقصد بناون دے جذبے تے قوم دیاں سوچاں دی اُساری
 کیتی۔ ہُن سورتہال ایہہ ہے کہ پیداواری ذریعے مُلکاں دیاں ریکھاواں
 توڑ چُکے نیں۔ ملٹی نیشنل کمپنیاں مُلکاں دیاں ریکھاواں نوں آپنے
 ودھن چُکلن وِچ اڑگا سہجھدیاں نیں۔ دُنیا دے سارے مُلکاں نوں اک
 جگت منڈی نعل جوڑیا جا رہا ہے جگت سرمائے اگے ریکھاواں بے معنی
 ہو گئیاں نیں اس لئی ریاتی قوم تو قومی ریاست نوں سماج دے وکاس
 دی آخری منزل سہجھن والیاں نوں آپنے وِچاراں نوں مُڑے گھوکھن
 دی لوڑ ہے۔ کیونکہ ہُن تاں یورپ والیاں آپ یورپی یونین بنا کے
 من لیا اے کہ سرمائے دے جگت کھلا اگے قومی ریاست دی کوئی
 حیثیت نہیں اس گل نعل بحث نہیں کہ یورپی یونین بن دے باوجود
 قومی ریاست ہاے مُکئی نہیں۔ پر ہُن قومی ریاست اُس شکھر تے
 وی نہیں رہی۔ قومی ریاستاں دے اختیار ہُن سُنگر دے جان دے پئے ہن۔
 سہجھیا جاندا ہے کہ جگت گیری دُنیا نوں اک جگت منڈی نعل جوڑن
 دے نعل نعل وکھو وکھ سماجی ہونداں دی وُٹوٹا مُکا کے اُونہاں
 نوں اکو نکے وِچوں لنگھاون دا جتن ہے۔ کسی پنجابی قوم دا سوال
 جگت گیری دے وُٹوٹا مُکاون دے عمل ورو دھی آپھی ہوند بچاون لئی
 اُجھریا اے؟ یا کسی پنجابی قوم کوئی مُو آشی اکائی ہے جھڑی جگت منڈی
 وِچ حصّے دار بنن لئی آپ ولّ دھیان کروان لئی آپدی وکھری سونہ
 سہان کروا رہی ہے؟ جے دوویں گلاں نہیں تے پھر اج پنجابی قوم

دا سوال کسی ہے؟

قوم ہوونا اک گل ہے تے قوم دے جیاں وِچ اِس شاؤر دا
ہوون کہ اوہ اک قوم نیں دوجی گل ہے۔ کسی پنجابی کو موچ قوم ہوون
دا شاؤر ہے؟ ایہدے واسطے سانوں کسے قوم وِچ قوم بنن دے عمل
نوں ویکھناں پویگا۔ کسے رُخ نوں چھاگن سودھن سنوارن اِس لئی کہ
نویاں لگراں مچھن نویاں ڈوڈیاں نسرن تے بوٹا ماکل دی مرضی
ہیٹھ وادھے پوے نوں عربی بولی وِچ تہذیب آکھدے نیں اِس لئی اُس
وسوں نوں وی تہذیب آکھیا جاندا ہے جہڑی اکو جیہی بولی رلواں
ملواں پہراوا اکو جیہی جیون جاچ تے وسیبی میچاں موجب نویں
نسل دی شخصیت نوں چھاگن آئے ورگا کر لوے۔ عربی فارسی دی تہذیب
پنجابی دے وسیب دے ساویں ہے تے انگریزی دی سویلائنریشن پنجابی
دے وسیب دی رہتل دے ساویں ہے۔ وسوں نوں وسیب بنن تے وسیب
نوں رہتل بنن وِچ کئی سو ورھے لگدے نیں۔ وسوں نوں وسب بناندی
ہے ساڈی جیون جاچ تے وسیب نوں رہتل بناؤدی ہے ساڈی وِچار
جاچ۔ جیویں رُخ نوں چھاگن دا اُزار ہے کُہاڑی اِنج ای وسوں نوں
وسیب تے وسیب نوں رہتل بناون دا اُزار ہے بولی۔ بولی وسیبی تجربے
نعل بندی ہے خیالی کھرڑے بناؤندی ہے تے نویں نسل دے خیالاں نوں
آپ ورگا بناؤندی ہے۔ بولی دا کوئی دھرم نہیں ہندا۔ اک دھرم دے
لوک کئی بولیاں بولن والے ہو سکدے نیں تے اک بولی بولن والیاں
دے کئی دھرم ہو سکدے نیں۔ بولی دا دیش ہندا اے کلچر ہندا اے۔ درشن
ہندا اے۔ قوم دے بنن دا عمل آپھی سیہان توں شروع ہندا اے۔ کوئی

جی جے آپ نوں دھرتی تے علاقے نعل سیاندا ہے یاں آپنی سیہان
دھرم نعل رکھدا ہے یا بولی نعل۔ پنجابی قوم اکو بولی اکو سھیاچار
اکو درشن کرے اک قوم ہے۔ جگت گیری دا اکو لاج پنجابی قوم
اٹھا سکدی ہے۔ اوہ ہے کمیونیکیشن دا لاج۔ پنجابی بولی بولن والا جھاویں
کینیڈا بیٹھا ہووے جھاویں آسٹریلیا۔ بھارت وچ ہووے یا پاکستان وچ
کمیونیکیشن دی جگت گیری نعل اک دوجے دے نیڑے ہو گیا ہے۔
ایہہ نیڑ پنجابی قوم دی اُساری وچ سہانک ہووے گی۔ کسے بیج نوں
جے بھڑولیاں وچ کئی سال رکھو تاں اویں بے جان پیا رہندا ہے
تے جے دھرتی وچ گڈ دیو تاں پنگردا ودھدا ہے۔ پنجابی قوم
دا بیج ہن پنجابیاں دی وچار دھرتی وچ گڈیا گیا ہے ہن ایہنوں
ودھن توں کوئی نہیں روک سکدا۔